

ἡμέτερος, πλην ἥτης, ἡλλάξε, διαφορὰ στρώματα επιφανείας, περιπλωμένων τῶν ἐνικυτῶν, ὅτι ἐν αὐτῷ ἔχει πῦρ, ὅπερ ἄλλοτε ἦν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ, ὅτι τὸ πῦρ αὐτὸ κατὰ μικρὸν ἐλαττοῦται καὶ θὰ ἔλθῃ ἡμέρα ὅτε θέλει σβεσθῇ τοῦτο καὶ τότε νεκρωθῆσεται ἡ γῆ ἡμῶν, διότι μὴ ὑπάρχοντος πᾶν αὐτῇ τοῦ πυρός, δὲν θὰ ὑπάρχῃ περὶ αὐτὴν οὐδ' ἀντιδοκίμα, ὡς ἡδὴ συνέβη ἐπὶ τῆς σελήνης. Ἀρ' οὐ λοιπὸν τὰ μέρη τοῦ σύμπαντος ἔχουσι ἡλικίαν, καὶ τὸ ὅλον σύμπαν ἔχει ἡλικίαν, πᾶν δὲ τὸ ἔχον ἡλικίαν δὲν εἶνε ἀναρχόν, ἀρὰ καὶ τὸ σύμπαν ἔχει ἀρχήν, πρὸ δὲ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ δὲν ὑπῆρχεν, ἀρὰ ἦν ποτε καιρὸς ὅτε δὲν ὑπῆρχε.

— Λογικῶς λαλεῖς. Ἀλλὰ πῶς παρήχθη τοῦτο; Ἀρὰ γε αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἐγεννήθη, ἢ ἀνωτέρα τις δύναμις παρήγαγεν αὐτό; ὁμοῦς ρηνόμενα μὴ εἶναι τῶν ἑσπερίων. — Εἰπέω, εἶπε διατάζων ὁ νεανίας, ἵνα ἀκούσῃ τὴν γνώμην τῆς οὔλης αὐτοῦ περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς δημιουργίας.

Καὶ ὁμοῦς εἶναι ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶμεν ἐν ἑκ τῶν δύο. Ἄς ἐξετάσωμεν. Διὰ νὰ παραδεχθῶμεν τὴν πρώτην περίπτωσηιν, πρέπει νὰ δώσωμεν εἰς τὴν ὕλην ιδιότητά του αὐτοπαράγεσθαι ἐκ τοῦ μηδενός, ἢν, ὡς ἐκ τῆς πείρας βεβαιούται, οὐδολως κέκταιται. Ἢ ὕλη, ὅταν ὑπάρχῃ, ὑφίσταται πολυποικίλους ἀλλοιώσεις· ἀναλύεται ἢ ἐνοῦται χημικῶς, μεταβάλλεται ἀπὸ στερεοῦ εἰς ὑγρὸν καὶ ἀπὸ ὑγροῦ εἰς ἀέριον, ἀπὸ φυτοῦ εἰς σάκκα καὶ ἀπὸ σαρκὸς εἰς τὰ ἐξ ὧν αὐτὴ συνίσταται, πολλαχῶς μετατοπιεῖται, πολυτρόπως μεταμορφοῦται, πολυειδῶς μεταβάλλεται, ἀλλ' ὑπάρχουσα πάντοτε· ἐάν π. χ. ἐντὸς ὑαλίνου ἀγγείου δυνήθωμεν νὰ σχηματίσωμεν ἀπόλυτον κενόν, ἐπὶ ἐκαστομύρια ὅλα αἰώνων τὸ κενὸν ἔσται αἰεὶ κενόν καὶ οὐδὲν ἐν αὐτῷ παρορθήσεται. Ἀρὰ δύναμις τις παρήγαγε τὴν ὕλην καὶ δὴ δύναμις διάφορος τῆς ὕλης καὶ ταύτης ἀνεξάρτητος. Καὶ εἶναι ἀρὰ γε ἡ δύναμις αὕτη ἡ φύσις; Οὐχί· διότι φύσις ἐστὶ τὸ σύνολον τῶν νομῶν καὶ ἀπαρτίζονται ὅρων, ὅρ' οὗς ὑφίσταται ἡ ὕλη· εἶναι δὲ αἱ φυσικοὶ νομοὶ διάφοροι ἐκράσεις τῆς ὕλης, διότι μὴ ὑπαρχούσης τῆς ὕλης, οὐδ' αὐτοὶ ὑπάρχουσιν, εἶναι λοιπὸν ἡ φύσις σύγχερος τῇ ὕλει λαβούσα ἀρχὴν σὺν αὐτῇ. Ἄλλως τε καὶ ἡ φύσις δὲν παράγει ὕλην, ἀλλὰ μορφοῖ τὴν ὕλην. Δὴλα δὴ ἡ φύσις αὖτε τὴν ζῴην, ἀλλὰ προὑπαρχόντων τῶν ζῳικῶν κυττάρων, ἡ φύσις παράγει τὰ φυτὰ, ἀλλὰ προὑπαρχόντων τῶν σπόρων.

Ο νεανίας κατεβέβη ἐκ τῶν λεγομένων τῆς προσφιλούς, κούρης τῆς τοῦ δὲ νεοφύτου ὅτι οὐκ ἔστι.

— Κατὰ ταῦτα, εἶπεν, δὲν εἶνε ἡ φύσις ἡ δύναμις ἢ παραγωγούσα τὴν ὕλην;

— Λοιπὸν καθ' ἃ εἶπομεν, ἡ ὕλη δὲν αὐτοπαράγεται ἢ φύσις δὲν παράγει αὐτήν, ἀρὰ διότι οὐ κατ' ἀνάγκην πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν τὴν ὑπάρξιν δυνάμεως ἀνωτέρας καὶ τῆς φύσεως καὶ τῆς ὕλης, δυνάμει δὲν ὑπάρχοντι μὴ ἔχουσι ἀρχήν, διό μὴ φύσις ὕλης. Ἢ δύναμις αὕτη εἶναι τὸ ὄν.

Μ. Π. ΦΛΑΝΟΙΑΝΣ

(Ἀκολουθεῖ)

ΑΙΝΕΑΙ ΕΝ ΤΡΟΙΑΙ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ

ῥοτόνογοι ῥοτόνογοι ῥοτόνογοι ῥοτόνογοι ῥοτόνογοι ῥοτόνογοι ῥοτόνογοι ῥοτόνογοι ῥοτόνογοι ῥοτόνογοι

Ὅτε ἐδόξεν ἐνεκα τοῦ ἐπελθόντος θερινοῦ καύθωνος ν' ἀνασταλῶσιν αἱ ἀνασκαφαί, τὰς ὁποίας ὁ Βασιλεὺς Σάμμαν τῇ συνεργασίᾳ τοῦ ὑποφαινομένου εἶχεν ἀναλάβει τῷ 1890, οἱ σιτιστικὸς ἐμελεῖτο ἡ συνέχεια αὐτῶν κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔαρ. Ὁ κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1890 ἐπελθὼν αἰφνίδιος θάνατος τοῦ ἀκαταπονήτου ἐξεργηνοῦ φαινότο ὡς καθ' ἄλοκην ἡλικίαν ματαίωσας τὰ σχέδια ταῦτα. Ἡ πρόκλησις ὅμως τῆς ματαιώσεως αὐτῶν ὀφείλεται εἰς τὴν χήραν καὶ πιστὴν αὐτοῦ συνεργάτιδα, τὴν κ. Σοφίαν Σάμμαν. Ἐν τῷ προλόγῳ τῆς περὶ τῶν ἐν ἔτει 1890 ἀνασκαφῶν ἐκδόσεως ἐκήρυξεν αὐτὴ ὅτι ὡς ἱερὸν ἠγεῖτο πρὸς αὐτὰς κληροῦσθαι τὴν συντέλειαν τῶν ἀνασκαφῶν ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀποθανόντος. Τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην ἐξεπλήρωσεν ἡδὴ, διαθεῖσα κατὰ τὸ παρελθὼν ἔτος τῷ ὑποφαινομένῳ τὰ πρὸς ἐξακοσούθηναι τῶν ἐργασιῶν ἀπαιτούμενα χημικὰ μέσα.

Αἱ νῆαι ἀνασκαφαί ἤρξαντο τὴν 1 ἰουλίου, ἐπερατώθησαν δὲ τὴν 14 ἰουλίου. Κατὰ τὴν διεθνήν ὁμοῦς τῶν ἐργασιῶν καὶ τὴν μετέτην τὸν πολυμύτην ἐνσημασίαν ἐτυχον τῆς συνδρομῆς πολλῶν κυρίων, ἀποσταλέντων κατ' αἰτησίαν μου εἰς Τροίαν ὑπὸ τοῦ πρῶτον ὑπουργοῦ τῆς δημοσίας ἐκπαίδευσως ἡτοι τοῦ Μπούκνερ, ὡς ἀρχαιολόγου, τοῦ Ρ. Βαγγεῶς ὡς γνωστοῦ τῶν προϊστορικῶν καὶ τοῦ Β. Βίλμπεργ, ὡς ἀρχιτέκτονος. Ὡς ἀντιπροσώπος τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως παύσατο κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς ὁ καθηγητὴς κ. Μυστακίδης.

Τὰ ἐπιτευχθέντα ἀποτελέσματα σπουδαία ἐν γένει σήμεροισι νέαν ὁλως περίοδον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Τροίας. Λεπτομερὲς περὶ τῶν ἀνασκαφῶν ἐκδοσις δημοσιεύσεται κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ χειμῶνος· ἐνταῦθα δὲ αἱ ὀλίγων μόνον δυνάμει νὰ ὑποδείξωμεν τὰ ἐπιτευχθέντα.

Κατὰ τὰς ἐν ἔτει 1890 ἀνασκαφὰς ἀπροσδοκίτως προῦλθον εἰς φῶς ἐρημια, διακρύψαντα νέον φῶς ἐπὶ τῶν ἐρετίων, περὶ ὧν τοσούτοις ἐγένετο λόγος. Ὡς γνωστόν ἐν τῇ ἀεροπόρῳ (Burghel) τῆς Ἰλίου εὑρέθησαν πρῶτον 7 διάφορα ἐπιτελεμένα ἀλλήλοισι στρώματα ἢ συνοικισμοί, περιγραφόμενα λεπτομερῶς ἐν τοῖς πόνημασιν «Ἰλιός» καὶ «Τροία». Κατὰ τὰς τελευταίας ὑπὸ τοῦ Σάμμαν γενομένης ἀνασκαφῆς ὁ ἀριθμὸς οὗτος πῦξθη μέχρι 9 διὰ τῆς μεταξὺ τοῦ 6, τῆς ὅπ' αὐτοῦ λυδίας κληθεῖσης πύλεως καὶ τοῦ 7, τῆς ὀμαλῆς, εἰς φῶς προσελυθεῖς δύο ἐπὶ ἀλλῶν στρωμάτων. Ἀπὸ τῶν ὅς ἐστι τῶν ἐν αὐτοῖς εὑρεθέντων ἀντικειμένων ἀνῆλθον εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐλληνικὴν καὶ τὴν νεώτεραν ἐλληνικὴν ἐποχὴν. Ὅτι ὁ Σάμμαν

1) Περὶ τῶν ἀπὸ ἐν Τροίᾳ γενησάντων ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν ὑπὸ τοῦ διεθνοῦς τῆς ἐν Ἀθήναις γενεῖσας ἀρχαιολογικῆς σχολῆς, ὧν εἶναι λεπτομέρεια ἐν καιρῷ τῷ δέοντι ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ φύλλῳ τοῦ «Νεολόγου» ὁ διεθνήτης τῆς σχολῆς ταύτης κ. Γουέλμους. Διὰ τὴν ἐκδοσὶν ταύτην ἐκδόθησαν ἐν τῇ περιόδῳ τῆς σχολῆς ταύτης Mittheilungen des k. Deutschen arch. Instituts Athen, 1893, XVIII, ταῦτα δὲ ὡς ἀνεπτυκτὴν ἀρχήν τῶν κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς ταύτας παρατιθέμεν φῶς ἐν μεταρρασίᾳ.

μαν οὐδὲν ἀνεῦρεν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀκροπόλεως ἐκ τῶν κτισμάτων τοῦ 6, 7 καὶ 8 στρώματος τοῦτο ἐξηγεῖται πιθανῶς ὑπὸ τοῦ νῦν καθορισθέντος γεγονότος ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι κατὰ τὴν ἰδρυσιν τοῦ μεγάλου ἱεροῦ τῆς Ἰλιάδος Ἀθηνᾶς μετέβησαν τὸ ἀρχικὸς ἀνάμαλον ἄλφον τῆς ἀκροπόλεως, διὰ καταβιβάσεως τοῦ μεσαίου ἀνωτάτου τμήματος, εἰς ὁμαλὸν ὀροπέδιον καὶ οὕτω κατέστρεψαν τὰ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀκροπόλεως ἀνώτερα στρώματα.

Πρὸς τῇ ἀξήκσει τῶν θυνοκτισμάτων ὅπως ὀφείλομεν εἰς τὰς ἐν ἔτει 1890 ἀνασκαφὰς πρὸ πάντων καὶ τὸν χρονολογικὸν καθορισμὸν τοῦ 6ου στρώματος καὶ τὴν ἐν αὐτῷ ἀνεῦρεσιν δύο μεγαλοπρεπῶν κτιρίων. Ἐκτός τῶν οὕτω καλούμενων λιθίων κεραμίων προήλθον εἰς φῶς ἐν τῷ 6 πάντοτε στρώματι καὶ μείζων ἀριθμὸς συντρυμμάτων ἀγγείων καὶ ὀλοκλήρῃ τινα ἀγγεῖα τοῦ μυκηναίου εἰδους.

Κατὰ συνέπειαν δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀποδεδειγμένον ὅτι τὸ στρώμα τοῦτο, εἰς ὃ μέχρι τοῦδε οὐδαμῶς ἐπεστῆθη ἡ προσοχὴ, ἀνήκει εἰς τὴν ἐποχὴν καὶ αἱ ἀκροπόλεις Τίρυνς καὶ Μυκῆναι. Πρὸς τοῦτοις ἡδυνάμεθα καὶ περαιτέρω εἶναι νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τούτου ὅτι ἐν τῷ στρώματι τούτῳ θὰ ἔκειτο πάντως ἡ ἀκρόπολις ἐκείνη, περὶ τὴν διεξήχθη ὁ τραγικὸς πόλεμος.

Εἰς τοῦτο ὅμως ἀντίκειται πρὸς τὸ παρὸν τὸ γεγονός ὅτι ἐν τῷ στρώματι τούτῳ δύο μόνον εὑρέθησαν οἰκοδομήματα, χωρὶς ταυτοχρόνως νὰ δυνηθῶμεν ν' ἀποδώσωμεν εἰς αὐτὸ μετὰ βεβαιότητος καὶ τεῖχος φρουρίου. Ἐφ' ὅσον τὸ 6ον στρώμα μὴ κάλλιον γινώσκῃ καὶ ἐφ' ὅσον τὸ δεύτερον τῶν κατωτέρων στρωμάτων, ἥτοι στρώμα πολλῶ βαθύτερον κείμενον, ἀπετέλει τὸ μόνον μεγαλοπρεπὲς ἱδρυμα ἀκροπόλεως τῆς προελληνικῆς ἐποχῆς ἐν τῇ θεσσί ἐκείνῃ, θὰ ἠναγκαζόμεθα νὰ ἐνδοιάζωμεν ὡς πρὸς τὸ νὰ μὴ ἀποδεχώμεν τὴν τελευταίαν ταύτην ὡς τὴν Πέργαμον τῆς ὀμηρικῆς Τροίας, μολονότι πάντες σκεδὸν οἱ πραγματογνώμονες συμφωνοῦσιν ἐν τῷ ὅτι ἡ κατάστασις τοῦ πολιτικοῦ, οἷα διὰ τῶν οἰκοδομημάτων καὶ τῶν μικρῶν εὐρημάτων τοῦ 2ου στρώματος παρίσταται, εἶναι ἀρχαιότερα καὶ ἀπλούτερα ἢ ἡ μυκηναία καὶ ἡ ὑπὸ τῶν ὀμηρικῶν ἐπὶ διαζωγραφουμένη.

Διὰ τῶν γέων ἡμῶν ἀνασκαφῶν αἰσθεται ἡ ἀβεβαιότης αὕτη. Τὸ 6ον στρώμα, οὗ τινος ἥδη μέγα μέρος ἀπεκαλύψαμεν, κατεδείχθη ὡς τὴν μεγαλοπρεπὲς ἱδρυμα, ὅπερ ἐν τῇ προρωμαϊκῇ ἐποχῇ ἔκειτο ἐν τῇ ἀκροπόλει τῆς Πίλου. Τὰ λοιπὰ ἐπὶ τῶν μεγάλων ἱδρυμάτων ἀπεκαλύφθησαν ἥδη ταῦτα φέρουσιν ἐν μέρει τὸν τύπον τοῦ διαζωγράφματος τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν ναῶν καὶ μεγάρων τῆς Τίρυνθος καὶ τῶν Μυκηνῶν, ἀλλ' ὑπεράλλουσι αὐτὰ διὰ τῶν διαστάσεων καὶ τῆς ἐπιμελημένης αὐτῶν κατασκευῆς. Τοῦλάχιστον ἰσάριθμα οἰκοδομήματα εὐρίσκονται εἰσὶν ὑπὸ τὴν γῆν. Τὸ μάλιστα ἀξιοσημείωτον ἐν τοῖς ἀνακαλυφθεῖσιν ἱδρύμασιν εἶναι οἰκοδομημα, κείμενον ἀκριβῶς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ φρουρίου, ἀποτελούμενον δ' ἐξ αἰθούσης 8 μέτρων πλάτους καὶ 11 1/2 μήκους, ὡς καὶ προδεδειγμένον πρὸς τὰ ΝΑ. Ἐν τῷ ἐντὶ τῇ αἰθούσῃ διασώζεται λιθινὸν κιννόβαθρον ἐκ τοῦ σχήματος καὶ τῆς θέσεως τοῦ ὀπίου ἐξάγεται ὅτι ἡ αἰθούσα διεχωρίζετο ἄλλοτε διὰ τριῶν

ξυλίνων κιόνων εἰς δύο τμήματα. Τὸ ἱδρυμα μεγάλως ὁμοιάζει πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ R. Koldewey ἀνασκαφέντῃ ναὸν τῆς Νεανθορείας. Πρὸς τὸ παρὸν δὲν δυνάμεθα νὰ ὀρίσωμεν ἂν καὶ τὸ ἐν Τροίᾳ τοῦτο εἶρημα ἀποτελῇ ναόν.

Τὰ ἱδρύματα τοῦ 6ου στρώματος, ὅτινα ἐν πάσῃ περιπτώσει θὰ ἦναι οἰκίσματα, περιβάλλονται ὑπὸ μεγαλοπρεπῶς τεῖχος φρουρίου, ὅπερ ἐν πολλοῖς τμήμασιν ἀπεκαλύψαμεν. Τοῦτο ἐκ μεγάλων λιθῶν ἐκτισμένον, ἔχει ὄγκον μὲν 5 μέτρων πλάτους, διασώζεται δὲ εἰς ὕψος πολλῶν μέτρων. Ἐν τῇ ἐξωτερικῇ αὐτοῦ πλευρῇ διαφαίνεται κανονικὴ κλίσις. Παμμεγέθους πύργος πλάτους 18 πείλου μέτρων ἴσεται ἐν τῇ ΒΑ γωνίᾳ, περιλαμβανὼν ἐσῶθεν κλίμακα καὶ ἔχων ὕψος ἀνώτερον τῶν 8 μέτρων ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τῶν διαστάσεων αὐτοῦ, τῆς παγιοτήτος καὶ τῆς ἐπιμελημένης αὐτοῦ κατασκευῆς ὁ πύργος οὗτος δύναιται νὰ ἀντιμετρηθῇ πρὸς πᾶν ἱδρυμα πύργου τῆς ἐλληνικῆς ἀρχαιότητος. Ἡ ἀκριβὴς διάταξις τῶν λιθῶν καὶ ἡ κομψὴ ἐπεξεργασία τῶν γωνιῶν ἡδυνάξαντο ν' ἀποπλανήσωσι τινα εἰς τὸ γ' ἀποδεχθῇ ὅτι ὁ κολοσσάλιος πύργος ἀνάγεται εἰς τὴν ἐλληνικὴν ἐποχὴν, ἀλλὰ πρῶτον γινώσκουμεν ὅτι ἡ Τροία τοσοῦτον μικρὰν ἐκείνην τότε σπασίαν ὥστε δὲν ἡδύνατο νὰ ἱδρῇ τοιοῦτο τοῖχος φρουρίου καὶ δεύτερον καθαρῶς ἐπὶ τόπου φαίνεται ὅτι εἶχον ἐπικυρωθῆναι ἐπὶ τοῦ πύργου ἐν τῇ ἐλληνικῇ ἐποχῇ, εἴχε παραδεδωκεῖ ἐν μέρει τὸ ὄχυρόν αὐτοῦ διὰ προσθήκης ἐξωτερικῆς κλίμακος καὶ ἐπὶ τέλους κατετάθη οὗτος ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ ἐποχῇ κατὰ τὴν παμμεγέθυνσιν ὁμαλῶν λιθῶν. Τέλος ἐκ νέου ἀπαντῇ ἡ κομψὴ ὀρθογωνίως ἐπεξεργασμένων καὶ καλῶς ἐξομαλυσμένων λιθῶν παρὰ τισὶ τῶν οἰκῶν τοῦ 6ου στρώματος. Ὁ πύργος ἀνήκει λοιπὸν μετὰ βεβαιότητος εἰς τὸ 6ον στρώμα.

Ἦδη ἐπειδὴ ἐν τοῖς ἑλτὰ ἐκείνῃς ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς 6ης πόλεως ἀνακαλυφθεῖσιν ἱδρύμασιν ἐκ νέου εὑρέθησαν πρὸς τοῖς ἐπιχωρίοις ἢ «λυδοῖς» κεραμίσις καὶ πλείστα θραύσματα μυκηναίων ἀγγείων καὶ ἐπειδὴ τοῦ 6ου στρώματος καὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν οἰκοδομημάτων ἀναγνωρίζονται εἰσὶν πολλὰ κατὰ τὸν καθαρῶς δύο στρώματα διαφόρων ἱδρυμάτων, οὐδεμία πλέον ἀμφιβολία ἀπολείπεται ὅτι ἐν τῷ 6ῳ στρώματι ἀνεκαλύψαμεν πράγματι τὴν ἐκ τῆς μυκηναίας ἐποχῆς ἀκρόπολιν (Burg) ἥτοι τὴν ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ἐξυμνηθεῖσαν Τροίαν.

Τὸ μέγεθος τῆς περὶ αὐτὴν ταύτης συμφωνεῖ πρὸς τὸ μέγεθος τῆς ἀκροπόλεως τῆς Τίρυνθος, τὸ ἐμβαδὸν αὐτῆς εἶναι τοῦλάχιστον διπλάσιον τοῦ ἐμβαδοῦ τῆς ἀκροπόλεως τοῦ δευτέρου στρώματος. Τὸ ὑπὲρ τὸ ἐπίπεδον δὲ ὕψος αὐτῆς ἀνῆλθετο εἰς 28 περίπου μέτρα.

Ἀδυνατοῦμεν εἰσεῖν πρᾶγματι μετὰ τελείας ὀριστικότητος καταφατικῶς ν' ἀπαντήσωμεν εἰς τὸ ζήτημα, ἂν πρὸς τὴν μέχρι τοῦδε μόνον γνωστὴν ἀκρόπολιν τῆς μυκηναίας ἐποχῆς ὑπῴκει καὶ (κατὰ πόλιν (Unterstadt), πολλὰ ὅμως ὑπάρχουσι διδόμενα, δυνηγοῦντα ὑπὲρ τῆς ὑπάρξεως τοιαύτης. Ἐνταῦθα δυνάμεθα νὰ ὑποδείξωμεν μόνον ὅτι δι' ἀνασκαφῶν γενομένων εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς περίου χιλιομέτρου πρὸς Ν τῆς ἀκροπόλεως καὶ ἐξω τοῦ τει-

χους τῆς ρωμαϊκῆς πόλεως, εὐρέθησαν μυκηναῖα θραύσματα ὁμοῦ μετὰ πολλῶν «λυδίων» καὶ ὅτι πρὸς ἀπειρίους νεωτέροις τάφοις, ἀνακαλυφθεῖσιν ἐν τῇ αὐτῇ θέσει, προῖλθεν εἰς ἥδως καὶ κάλλιπν, ἀνταποκρινομένη εἰς τὴν κεραμικὴν τοῦ βου στρώματος, μετὰ τέφρας. Ἄν τὰ εὐρήματα ταῦτα καθιστῶσιν ἀφ' ἐνὸς πιθανὸν ὅτι ἡ βη ἢ μυκηναῖα πόλις ἐξετείνετο μέχρι τῶν νοτίων ὁρίων τῆς νεωτέρας πόλεως, τὸ διὰ τῆς κεκαυμένα λείψανα ὁσίων περιλαμβανούσης κάλλιπνς τεκμηριούμενον ἀφ' ἑτέρου εἶδος ταφῆς κάλλιπνδα προσαρμόζεται εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου διαζωγραφούμενον ἔθιμον τῆς τῶν νεκρῶν καύσεως.

Τὰ σπουδαῖα ταῦτα ἀποτελέσματα τῶν τελευταίων ἀνασκαφῶν ὑπερέβησαν τὰς ἡμετέρας προσδοκίας ὥς καὶ αὐτὰς ταύτας τὰς ἡμετέρας ἐλπίδας. Οὐ μόνον τὰ τελευταῖα διελευκάνθησαν σκοτεινὰ σμυεῖα, ἀτινα ὑψίσταντο ὡς πρὸς τὴν ἐποχὴν τῶν ποικίλων τρωϊκῶν ἐρειπίων, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ βω στρώματι διέγνωμεν καὶ ἐλπίζομεν ὅτι ἐν βραχεὶ κάλλιον θὰ γνωρίσωμεν, ἴδρυμα ἀκροπόλεως ἐπαξίως ἐφάμιλλον πρὸς τὴν Τίρυνθα καὶ τὰς Μικύνας καὶ πληρέστατα δικαιούμενον νὰ ἐξυμνηθῇ ὑπὸ ἐνὸς Ὁμήρου.

Ἡ ἀκρόπολις τῆς δευτέρας πόλεως, χωριζομένη ἐστὶ ἀπὸ τῆς ὁρῆς διὰ τριῶν ὑπερκειμένων ἀλλήλοις συνοικισμῶν, δέον ἦδη ν' ἀνάγνηται εἰς ἐποχὴν, ἐξ ἧς ἡμεῖς ἐν Εὐρώπῃ οὐδὲν δυνάμεθα καὶ κατὰ προσέγγισιν ἐστὶ σύγχρονον ἴδρυμα νὰ ἐπιδείξωμεν. Αὕτη δέον νὰ χωρῇ μέχρις ἐποχῆς τρισχιλίων π. Χ. ἐτῶν. Ὅτι δὲ τὸ πρῶτον, τὸ κατώτατον στρώμα, δὲν νὰ ἦναι λίαν σημαντικῶς ἀρχαιότερον, τοῦτο καταφανὲς τυγχάνει παντὶ γνώστῃ τῶν τρωϊκῶν ἐρειπίων.

Ζητούμενην ἐπικύρωσιν τοῦ ἡμετέρου συμπεράσματος, ὅτι τὸ βον στρώμα ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν ὁμηρικὴν Τροίαν, ἀποτελεῖ τὸ γεγονός ὅτι οἱ διάσημοι τρωϊκοὶ τύμβοι, οἵτινες τὸ πλεῖστον ἐν τῇ ἀρχαιότητι καὶ ἐν νεωτέροις δὲ χρόνοις ἐθεωροῦντο ὡς τάφοι ἡρώων, τοῦτέστιν ὡς τάφοι τῶν τρώων καὶ ἐλλήνων ἡρώων, ἠδύνατο ἦδη καὶ ὑπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ χρόνου εἰς τὴν μυκηναῖαν ν' ἀναχθῶσιν ἐποχὴν. Διότι ὁ Σλήμαν κατὰ τὰ ἐν τῇ τελευταίᾳ αὐτοῦ ἐκθέσει περιεχόμενα (σ. 18.) ἐν τοῖς πλείστοις αὐτῶν εὑρετὰ αὐτὰ θραύσματα ἐπιχωρίων ἀγγείων, ἄτινα ἐπικρατοῦσι καὶ ἐν τῷ βω στρώματι.

Ἀλλὰ καὶ ἕτερον ἔργον ἀνελάδομεν κατὰ τὰς ἡμετέρας ἐν τῷ παρόντι ἔτει ἐργασίας. Θὰ διανοίγωμεν ἐν τμήματι τῆς ἀκροπόλεως, ἀθίκτῳ εἰσέτι, μικρότερον μέρος ἀπὸ ἄνω ἕως κάτω καὶ θὰ ἐσθμειοῦμεν κατὰ τὴν διάνοιξιν ταύτην ἐκ νέου τὰ οἰκοδομήματα καὶ πάντα τὰ εὐρήματα ἐνὸς ἐκάστου στρώματος. Κατὰ τὴν ἐκσκαφὴν ταύτην ἀπεκαλύψαμεν, ἀπὸ τῶν ἄνω ἀρξάμενοι, ἐν πρὸς ἐν ἀλλεπαλλήλως τὰ διάφορα στρώματα, ἐπιστημονικῶς συνθηροῖσθαι πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς εὐρεθέντα ἀντικείμενα καὶ τότε μόνον προέβημεν εἰς διάνοιξιν τῶν οἰκοδομημάτων καὶ ἀνακάλυψιν τοῦ ἀμέσως κατωτέρου στρώματος, ἀφ' οὗ ἀκριβῶς τὰ κτίρια ἐκεῖνα κατεμετρήθησαν, ἰχνογραφῆθησαν καὶ ἐφωτογραφῆθησαν. Διὰ τῆς ἐργασίας ταύτης ἐξικριβώθησαν τὰ αὐτὰ, κτίρια ἄτινα καὶ τὸ 1890 παρετρηθήσαν. Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἀνέρεται τοῦλάχιστον εἰς ἐννέα. Ἐν τισὶ μέρει πλείονα

διακρίνονται στρώματα, πολλοὶ ὅμως λόγοι συνηγοροῦσιν ὅπως διατηρηθῶμεν μὲν τὸν ἀριθμὸν τοῦτον, ἀποδεχθῶμεν δὲ πρὸς τούτοις ὡς κατώτερα τμήματα καὶ διαφόρους περιόδους ἐνίων στρωμάτων. Ὅτι τὸ δεύτερον π. χ. στρώμα ἐκ τῶν κάτω κατατέμενται εἰς τρεῖς σαφῶς διακρινόμενας ἀπ' ἀλλήλων περιόδους, τοῦτο προηγουμένως ἦδη καθωρίσθη· αἱ τελευταῖαι ὅμως ἀνασκαφαὶ κατέδειξαν ὅτι καὶ ἐν τῷ κατωτάτῳ στρώματι δύο δέον νὰ διακρίνωμεν τοῦλάχιστον περιόδους.

Ἡ ἐξῆς διάταξις ἐπιτρέπει σαφεῖ ἐπισκόπησιν τῶν ἐννέα τούτων στρωμάτων :

A. Προμυκηναῖα ἢ προϊστορικὰ στρώματα :

α) Πανάρχαιος συνοικισμὸς = 1ον στρώμα.

β) Μεγαλοπρεπὲς ἴδρυμα ἀκροπόλεως μετ' οἰκημάτων, τείχους θρουρίου, πύργων καὶ πυλῶν = 2ον στρώμα.

γ) Τρεῖς μᾶλλον ἀσήμαντοι συνοικισμοί, ὑπερκειμένοι ἀλλήλοις ὑπερθεῖν τῶν κεκαυμένων ἐρειπίων τοῦ 2ου στρώματος = στρώμα 3—5.

B. Τὸ μυκηναῖον στρώμα ἦτοι ἡ ὁμηρικὴ Πέργαμος = 6ον στρώμα.

Γ. Τὰ κατόπιν τῆς μυκηναῖας ἐποχῆς στρώματα :

α) ἀρχαῖοι οἶκοι = 7ον στρώμα.

β) ἐλλαννικοὶ οἶκοι τῆς ἐλλαννιστικῆς ἐποχῆς = 8ον στρώμα.

γ) ὑπερπῆ ρωμαϊκὰ ἱδρύματα = 9ον στρώμα.

Ζωηρὰν ἡσθάνθημεν λύπην ἐπὶ τῷ ὅτι ὁ Ε. Σλήμαν, ὁ τὴν Τροίαν ἀνακαλύψας, δὲν ἐπέζησε πλεόν τῆς εὐρέσεως τοῦ βον στρώματος μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ μεγαλοπρεπῶν ἱδρυμάτων. Μόνον τὸ πρῶτον μυκηναῖον οἰκοδόμημα καὶ τὰ πρῶτα θραύσματα ἀγγείων τῆς ἐποχῆς ταύτης ἠτύχησε νὰ ἴδῃ, μὴ παραγνωρίσας τὴν ἀξίαν αὐτῶν. Ἀναμφιβόλως θὰ ἐπεδίδετο μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ ζήλου εἰς τὴν διερευνήσιν καὶ τὴν κατὰ τὸ δυνατόν πλήρη ἀνακάλυψιν τῆς νέας Περγᾶμου. Ἐλπίζεται ὅτι καὶ νῦν δὲν θὰ ὑστερήσῃ τὰ μέγα πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου τούτου. Τὰ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ κτίρια δέον πάντα νὰ διερευνηθῶσι καί, ἐφ' ὅσον ἐπιτρέπουσι τοῦτο τὰ ὑπὲρ ταῦτα κείμενα μεταγενέστερα κτίρια, ν' ἀποκαλυφθῶσι. Δὲν πρέπει πλεόν νὰ κῆται τεθαμμένον ὑπὸ τὸν χοῦν τῶν χιλιετηρίδων τὸ ὀγκῶδες τεῖχος τῆς ἀκροπόλεως, ἀλλ', ἐφ' ὅσον διετηρήθη, ν' ἀποκαλυφθῇ εἰς ἥδως. Μετὰ βασιμότητος ἐλπίζομεν ὅτι θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἐκπληρώσωμεν ἀμφότερα ταῦτα τὰ ἔργα τὸ προδεχὲς ἔτος.

ΓΟΥΛΙΕΛΜΟΣ ΔΑΙΡΠΦΕΛΔ.

(Ἐκ τοῦ γερμανικοῦ) Γ. Κ. Λαζαρίδης.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

ΦΥΤΟΛΟΓΙΚΑ. — Ὁ Στράβων καὶ ἡ ξηροφυλλία. — Ἡ θεραπευτικὴ μέθοδος τοῦ ΣΤΡΑΒΩΝΟΣ — MELY. — ΧΡΟΝΙΚΑ. — Μετεωρολογικὸν δελτίον τοῦ μηνὸς Ἰουλίου (ν. ἡμ.).

Ἐν τῷ ἀξιολόγῳ ἐπιστημονικῷ περιοδικῷ La Nature ἐδημοσιεύθη ἐσχάτως ἡ ἐνδιαφέρουσα πραγμα-

1) Ἐν ἀριθμῷ 1054 τῆς 31/12 ἀγούστου ἐ. ἔ.